Gönderilememiş bir tebrikname

Tanîniyye

— Yalçın ustaya sayğılarla —

Gıptasından mutlaka (Mihran) gelir yan üstüne
Bir gazel tarh eylesem (Dîran Kelekyan) üstüne

Tıyneti tınnetfezâsı, tantanayla tınlasın
(Tan) (Tanin) olmuş varıp bir tıyni tannan üstüne

Neylesin artık (Sabâh) ın düldüli âvâresin
Hazreti Cahid kurulmuş tam küheylân üstüne

Vâlideynin ağlatırdı bir zaman (Kozmiydinin)
Âbı zehrâsâ döküp (Zöhrab) ı fettan üstüne

Pes dedirmişken cihâna pehlivanı san'atim
Arsai vasfında düşmüş işte meydan üstüne

Hânei hicvim yıkılmış, çârsûyi nüktede
Ben dilerken almağı dükkân dükkân üstüne

Bin kasem olsun senin seccâdei temcîdde
Sûzi dille çektiğin tesbîhi mercan üstüne

Kaçtı uykum şevkı medhinle efendim tâ seher
Kahve içtim durmadan fincân fincân üstüne

Sen gibi bir müttakî zâti şerifin doğrusu
Vacib olmuştur duası ehli itkan üstüne

Şimdiden tes'îd için bu iydi erbabı kalem
Kesse lâyıktır bugün kurban kurban üstüne

Hep biçilmiş yonca dolmuştur siyaset tarlası
Hasmi dîne attığın bir haylı tırpan üstüne

Sahnei tahriri tutmuş bin kalem rakkasesi
Allı cepken vaz'edip bir pullu fistan üstüne

Bâdi nesri hepsinin esmekte poyrazlar gibi
Yükletip kânunları gûya haziran üstüne

Yükselip sen bâri ol bombardıman tayyaresi
Çek çevir mitrayyözü erbabı tuğyan üstüne

Çünkü ben pek ihtiyar oldum tükendi tâkatim
Bâdemâ sürmem hecin her çölde kervan üstüne

Esbi tab'ım şöyle dursun atlamak, koşmak filân
Zıykı sadre uğrayor bir parça rahvan üstüne

Sen sürünce bahre lâkin zevrakın, âciz dahi
Şöyle sözler söyledim sâhilneşînân üstüne

Kırma boynun gelmesin gerdan gerdan üstüne
Âteş açma sevgilim, Bulgarla Yunan üstüne

Dinle pendim, i'tina et denmesin şimdengeru
«Gamzei Cahid yine kan eylemiş kan üstüne»

Gerçi zâlimdir felek mazluma rahmet eyleme
Yükletir amma zaîfi bâzı şişman üstüne

Mısrı Ülyayi beyana iptida ektir pamuk
Sonra al mahsulünü feddan feddan üstüne

Neş'eden kağliçe ser artık (Tanin) in altına
Varma Fazıl fazla lâkin doğrusu (Tan) üstüne.

Fazıl Ahmed AYKAÇ

Halk için

Ucuz kumaş imali tetkik ediliyor

Seri halinde halk tipi ucuz ve sağlam giyecek eşya imalâtı için Ticaret Odasının çalışmaları devam etmektedir. Ticaret ve Sanayi Odası umumî kâtibi Cevad Düzenli bu işle bizzat meşgul olmakta, grup grup sanayi erbabile temaslarda bulunmaktadır.

Diğer taraftan halka en ucuza mal olacak muayyen tipte fakat sağlam, ayni zamanda şehirlinin giyebileceği zarafette kumaş imali için kumaş fabrikatörleri de toplanmış ve bu geniş mevzu üzerinde tetkikler başlamıştır.

Kumaş fabrikatörleri ayrı ayrı bu işi etüd ederek tecrübeler yapacak ve sonra umumi bir toplantı daha yapılarak alınan neticeler tetkik olunacaktır.

Diğer taraftan halk tipi ve 450 kuruşa mal olacak ayakkabı imali için Fiat Murakabe Komisyonuna yapılan müracaat de tetkik olunmaktadır.

Bu tetkiklerden müspet netice alınan kısım üzerinde hemen harekete geçilecektir.

Trikotaj fabrikalarının ihtiyacları

Mıntaka İktısad Müdürlüğü, pamuk ipliğile imalât yapan çorab, trikotaj ve fanila fabrikalarından ihtiyaçlarını bu ayın sekizine kadar birer beyanname ile bildirmelerini istemiştir.

Mıntaka İktısad Müdürlüğü pamuk ipliği tevziat işinden yapılan şikâyetler üzerine bu malûmatı yeniden istemeğe lüzum görmüştür.

Diğer taraftan müdürlük ellerinde veya ardiyelerinde yün ipliği bulunan tacirlerle sanayi erbabından da beyanname istemiştir.

ŞEHİR İŞLERİ

Şehrin ağaclandırılması için

Belediye bir ağaclandırma programı hazırlıyarak kaymakamlara bildirmiştir. Kaymakamlar da ayrıca kendi mıntakaları için bir program hazırlıyacaklardır. Şehri kısa zamanda ağaclandırmak için Yıldızda tesis edilecek fidanlıkla beraber Beykozdaki fidanlıktan ve Evkaf fidanlığından istifade edilecektir.

Cezalandırılan esnaf

Emniyet 6 ncı şube memurlarınca, şehrin muhtelif yerlerinde seyrüsefer nizamlarına aykırı hareket etmekten 12 şoför hakkında ceza zaptı tutulmuştur.

Diğer taraftan Kadıköyünde Piyasa caddesinde Lokmanın fırınındaki 54 ve Kadıköyünde Söğüdlüçeşme caddesinde Mehmedin fırınındaki 176 ekmek, tartısı noksan görülerek, musadere olunmuştur.

Bunlardan başka Palgaltıda Vali konağı caddesinde 71 sayıda kasab ve zerzevatçı Tomanın dükkânında, terazinin kefesi altına sıkıştırılmış olarak 30 gram ağırlığında kalın kâğıd bulunmuş, bunun tartıda rol oynaması maksadile oraya konulduğu kanaati edinilmiştir. Tahkikat ve takibat yapılmaktadır.

İKTİSAD

Çivi geldi

İsveçten iki vagon çivi gelmiştir. Müteaddid çivi vagonları da yolda bulunmaktadır. Slovakyadan 350 bin liralık çivi de bir haftaya kadar gelmiş olacaktır.

Dünkü ihracat

Dün şehrimizden 390.000 liralık ihracat yapılmıştır. Bu ihracatın en mühim kısmını İsveçe yapılan 180 bin liralık susam teşkil etmektedir. Amerikaya da balık kırıntısı ve ciğeri ihrac olunmuştur.

Banka ardiyelerinde bulunan mallar

Banka ardiyelerinde bulunan malların tetkiki sırasında bir çok gizli kalmış mallar meydana çıkmıştır. Bu meyanda 38 sandık Japon malı manifatura, çuval, yapağı ve sair maddeler bulunmuştur.

Kakao buhranı

Şehrimizde kakao kalmadığından çikolâta imali yüzde on beş nispetinde düşmüştür. Bunun üzerine bazı çikolâta imalâthanelerinin kakao yerine gayrisıhhî maddeler kullandıkları görülerek men'i için alâkadarlara emir verilmiştir.

Kalb sektesinden ölüm

Kumkapıda Çiftegelinler caddesinde Ömerin 8 numaralı fırınında çalışan 50 yaşında Arab Hacı Abdullah, kalb sektesinden ölmüştür.

Şehir ve Memleket Haberleri

Şehir Meclisinde

Valinin riyasetindeki dünkü içtimada bazı kararlar verildi

Şehir Meclisi dün Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdarın başkanlığında toplanmıştır. Işık lisesinin ilk kısım talebelerinden küçük bir grup muallimlerile birlikte dünkü müzakereleri dinlemişlerdir. Encümenlerdeki bütçe mazbatalarının henüz müzakeresi ikmal edilemediğinden Meclisin içtima devresinin on beş gün uzatıldığına dair makam tezkeresi kabul edildi. Sinemalardaki mevkilerin sureti tespiti hakkında zabıtai belediye talimatnamesine madde ilâvesine dair teklifle, merkezî teshin usulü ile ısıtılan binalarda gözetilmesi lâzım gelen noktalar hakkında zabıtai belediye talimatnamesine madde ilâvesine dair teklif, berber dükkânları ve güzellik müesseselerinin tâbi olacakları şartlar hakkında zabıtai belediye talimatnamesine madde ilâvesi hakkındaki teklif muhtelit eencümene havale edilmiştir.

Levazım müdürlüğünün hesab işleri müdürlüğüne bağlanması hakkındaki teklif mülkiye encümenine gönderilmiştir.

Üsküdar, Kadıköy ve havalisi halk tramvayları türk Anonim şirketinin alacaklıları ile yapacağı anlaşmaya dair üç encümenin müşterek mazbatası Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdarın verdiği izahat ile kabul edildi. Vali bu müesseseyi tamamen devir almak için Evkafın hissesi olan 400 bin liranın 200 bin liraya indirilerek on beş senede faizsiz ödeneceğini ve mezkûr şirketten alacaklı olan İş Bankası alacağının da kezalik faizsiz olarak 200 bin liraya indirildiğini, eski elektrik şirketinin istediği yüz elli bir liranın da faizsiz ödeneceğini söyledi. Evkafa aid hissenin satın alınması işinin bir kanun meselesi olduğundan Büyük Millet Meclisine arzedildiğini, kanunun mer'iyete girmesi zamana ihtiyac gösterdiğinden İş Bankası ve eski şirketle yapılan anlaşmanın bir mukaveleye bağlanmasının faydalı görüldüğünü ilâve etti:

Elektrik, Tramvay ve Tünel idareleri umum müdürlüğü memurlarına peşin ücret verilmesi hakkındaki teklif kavanin encümenine havale edildi.

Sarayburnu kazinosu ittisalindeki çamlığın atış poligonu haline getirilmesi için 60 lira senelik kira ile Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğüne kiralanması muvafık görülmüştür.

Üsküdar - Beykoz yolu üzerinde istimlâk edilecek gayri menkullerin mukadder bedellerine vaki itirazların reddi icab edeceğine dair mülkiye encümeni mazbatası kabul edilmiştir. Beş dakika sonra yapılan ikinci toplantıda Dahiliye Vekili Faik Öztrak da bulunmuş, belediye zabıta talimatnamesinin patlayıcı mevaddı havi depoların riayet edecekleri husus hakkındaki maddeleri okunarak kabul olunmuş ve celseye niha yet verilmiştir.

ADLİYEDE

Adliyeye verilen ihtikâr maznunları

Sultanhamamında manifaturacı Leon Semerci hakkında, milli korunma kanununa muhalif hareket iddiasile tahkikat başlamıştır. İddiaya göre, bu manifoturacının dükkânına giden Kâmil Öztürke, metresi 45 kuruşluk mal, metresi 60 kuruştan satılmak istenilmiştir. Bu ihtikâr tahkikatına aid dosya, Adliyeye yollanmıştır.

Manifatura satışlarında fatura vermekten istinkâf ederek milli korunma kanununa muhalif hereket eden Bahçekapıda Yün - İpek mağazası Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tevdi edilmiştir.

MAARİFTE

İlk mekteb muallimlerinin kıdem zammı

İlk mekteb muallimleri arasında, uzun zamandanberi şikâyet mevzuu olan kıdem zamlarının ödenmesi için Maarif müdürlüğünün teşebbüsü üzerine yeni vilâyet bütçesine 127 bin liralık tahsisat konmuştur. Hususiyetle tahsisat encümenlerce kabul edilerek meclise sevkedilmiştir. Bütçe mer'iyete girdikten sonra muallimlerin asgari yüzde 90 ının kıdem zammı verilecektir.

Ekmek fiatlarının indirilmesi kabil olacak

Belediye, kendi vesaitile yeni çeşni tanzim ettiriyor, fırınlar da gayet sıkı bir surette teftiş ediliyor

Belediye Reis Muavini Lûtfi Aksoy yeni ekmekleri tetkik ediyor

İstanbul Belediyesi yeni çeşni ekmeğin şehrimizdeki imal şekli hakkında Ticaret Vekâletine gönderilmek üzere İstanbul Vilâyetine bir rapor vermiştir. Bu raporda yeni çeşni ekmeğin biraz esmer olmakla beraber daha mugaddi olduğu ve yapılan teftiş ve kontrollarda alınan 312 ekmek ve 110 un nümunesinden ancak üç tanesinin hamur çıktığı bildirilmektedir. Belediye reis muavini Lûtfi Aksoyun başkanlığındaki bir heyet mütemadiyen fırın ve değirmenleri teftiş ederek yeni tip ekmekin halkı memnun edecek bir şekilde imaline çalışmaktadır. Belediye dün 25 çuval un alarak bunu kendi nezareti altında imal ettirmektedir. Bunun neticesi yarın anlaşılacaktır. Yalnız fırıncılar yeni ekmek çeşnisinin hamurunu kavrayamadıklarından tecrübe devresinde bulunmaktadır ve yeni çeşni hamur tam kıvamını bulduktan sonra ekmekler daha pişkin çıkacaktır.

Yeni tip ekmeğin daha ucuza satılabilmesi imkânları da araştırılmaktadır. Un çuvalları bedeli olmak üzere tenzil edilen 20 kuruşun fazla olmasına mebni bu fiat on kuruşa indirildiği ve gene çuval sıkleti olmak üzere tayin edilen bir kilo yarım kiloya tenzil ve bir çuval undan 96 yerine 98 ekmek imali kabil olduğu takdirde ekmek fiatı yirmi para kadar ucuzlayacaktır. Hatta bir çuval undan daha fazla ekmek çıkabileceği bile ümid edilmektedir.

Bundan başka yeni tip ekmeğin ikinci nevi addedilerek evvelce birinci nevin çuvalından alınmakta olan buğdayı koruma vergisinin 146 kuruştan 100 kuruşa indirilmesi Belediyenin teşebbüsleri neticesinde kabul edilmiştir.

Bu karar da tebliğ edildikten sonra ekmek narkının üzerinde müessir olacağında şüphe edilmemektedir. Diğer taraftan gene çuval başına alınmakta olan 9,5 kuruş muamele vergisinin de tenziline çalışılmaktadır.

Ecnebi ve ekalliyet mektebleri için

Dün Maarifte büyük bir toplantı yapıldı

Ecnebi ve ekalliyet mektebleri müdür muavinleri dün maarif müdürü Tevfik Kotun riyasetinde umumi bir toplantı yapmışlardır. Toplantıda ecnebi ve ekalliyet mekteblerine aid muhtelif meseleler tetkik edilmiş, bilhassa imtihan vaziyeti ile kütübhane işi üzerinde durulmuştur.

Orta tedrisat talimatnamesi bu mektebler için ihtiyarî bırakıldığından, kabul etmiyen mektebler arasında mümkün olduğu kadar birlik temin edilecektir. Müdür muavinleri mekteblerinin verim derecesini tespit ederek maarif müdürlüğüne vereceklerdir.

Evvelce, her mektebde birer kütübhane tesisi için mekteblere tebliğat yapılmıştı. Bazı mektebler, bütçe darlığı dolayısile halen kütübhane vücude getirememişlerdir. Talebelerin etüd yapma imkânlarını temin için, her mekteb yeni bütçesine, muhakkak surette kütübhane tahsisatı koyacaktır.

ÜNİVERSİTEDE

Tıb Fakültesi talebeleri hakkında

Tıb Fakültesi talebelerinin uzak hastanelere gidip gelmeleri, vesaiti nakliye meselesi sebebile, bilhassa son günlerde müşkül bir hal almıştır.

Üniversite Rektörlüğü, talebelerin bu sıkıntı vaziyetini gözönünde tutarak ileride bir üniversite hastanesi yapılıncıya kadar hiç olmazsa Şişlideki çalışmalarımı yakın bir hastaneye nakletmek üzere tetkiklere başlamıştır. İmkân bulunduğu takdirde civar hastanelerden birisinde teşkilât vücude getirilecektir.

Asfalt yoldan vaz geçilmiyor

Yolları bozan arabalar ıslah edilecek

Demir tekerlekli nakil vasıtalarının geçecekleri yolları tespit etmek üzere emniyet altıncı şube müdürlüğünde toplanan komisyon faaliyetine devam etmektedir. Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdar demir tekerlekli arabaların yalnız asfaltı değil, parkeleri de bozduklarını görerek şehirde işleyen bu arabaların tekerleklerinin yollara mazarrat iras etmiyecek bir şekle konulması için tetkikler icra ettirmekte ve muhtelif nümuneler ihzar edilmektedir. İleride müsaid zamanda arabalar bu yeni tip tekerleklerle çalışacaklardır.

Belediyenin yaptığı tetkiklere nazaran şehirde 1500 kilometrelik yol vardır. Bunun ancak 30 kilometresi asfalt yoldur. Bu güne kadar yapılan tetkikler, demir tekerlekli arabaların geçmedikleri veya az geçtikleri asfaltın bozulmadığını meydana çıkarmıştır. Bu itibarla asfalt yoldan vazgeçilmektense arabaların ıslahı faydalı görülmüştür.

MÜTEFERRİK

Devlet Demiryollarında tek eşya bileti

Devlet Demiryollarının ana şebeke ve Trakya dahil olduğu halde bütün şebekesinde 1 nisandan itibaren tek nakliyat tarifesi tatbik olunacaktır. Bu tarife ile Trakyadan sevkolunan bir mal, ana şebekenin her hangi bir istasyonuna ve yahud ana şebekenin bir istasyonundan kalkan mal, Trakyaya tek bilet ve yeni tarife ile nakloluna caktır.

HEM NALINA HEM MIHINA

Hiç birine inanmıyoruz!

Bulgar Başvekili Filof, Viyanada, üçler paktını imzaladıktan sonra, Sofyaya döner dönmez, pazar olmasına rağmen fevkalâde bir içtima akdeden Sobranya Meclisinde yaptığı beyanatında, ezcümle, şu sözleri söyledi:

«Alman hükûmeti Bulgar hükûmetinden Bulgaristana Alman kıt'aları gönder mek için müsaade istemiştir. Alman hükûmeti bu müsaadeyi isterken bu kıt'aların vazifesi zamanla mukayyed bulunduğunu ve hedefin de Balkanlarda sulh ve nizamın muhafazası olduğunu beyan etmiştir. Alman hükûmeti Bulgaristanın sulh siyasetine ve komşularına karşı olan ahdi vecibelerine mugayir hiç bir talebde bulunmamıştır. Bilâkis Alman hükûmeti komşularımızla mer'iyette olan dostluk muahedelerini ve aynı zamanda komşumuz Türkiye ile geçende imza edilen ve Bulgar hükûmetinin sulh siyasetini bir kere daha ehemmiyetle kaydeyliyen beyannameyi hassaten nazarı itibare almıştır.»

«Bulgar hükûmeti kendi hesabına şunu beyan etmeyi bir vazife bilir ki, Bulgaristanda Alman kıt'alarının mevcudiyeti Bulgaristanın sulh siyasetini hiç bir veçhile değiştirmemektedir. Bulgaristan giriştiği taahhüdlere sadık kalmaktadır ve yukarıki sulh hattı hareketinden şaşmamağa ve binaenaleyh her türlü taarruzdan ve her hangi birinin menfaatlerini tehdid edebilecek her türlü tedbirlerden içtinab eylemeğe karar vermiştir. Bu kararı vermekten Bulgar hükûmeti, bununla Bulgaristana bugün ve istikbalde ve keza Balkanlarda sulha en iyi bir tarzda hizmet ettiği mütaleasındadır.»

Filof'un bu beyanatını tamamlamak için, Berlinden de şöyle bir telgraf geldi:

Berlin 3 (a.a.) — Bir hususî muhabir bildiriyor:

«Propaganda Nezaretinin matbuat servisi şefi, Almanyanın Türkiyeye karşı tecavüz niyetleri olmadığını söylemiş ve Alman - Türk münasebetlerinin iyiliğini hatırlatmıştır. Neticede demiştir ki:

«Türkiyenin gidişini tasvib etmek veya etmemek bize düşmez.»

Ne Bulgar Başvekilinin sözlerine, ne de Alman Propaganda Nezareti matbuat servisi şefinin verdikleri teminata inanmıyoruz. Çünkü her ikisinin de, Türkiyeyi bir müddet için daha oyalamak maksadile söylendiğini feleğin bin bir çemberinden geçmiş devlet adamlarımız değil; on yaşındaki çocuklarımız bile anlamıştır.

Bu sözlere asla inanmıyoruz; nasıl inanalım ki, Filof'un, takriben bir ay kadar evvel söylediklerini üçler paktını imzalamakla bizzat kendisi filen tekzib etmiştir.

17 şubatta Türk - Bulgar anlaşmasını imzalayan Bulgaristan, «her türlü taarruzdan içtinabı harici siyasetinin değişmez bir esası olarak» kabul ettiği halde, 13 gün sonra, Almanyanın bir taarruzi hareketine üs ve basamak olmayı kabul ederek verdiği sözde iki hafta bile durmamıştır.

Almanyaya gelince, o, başka devletlere verdiği sözü tutmamakla meşhurdur. Devlet Şefi, kendisine sözünde durmadığı söylendiği zaman, daima şu cevabı verir: «Beni sözümü tutmamakla itham ediyorlar; ben Alman milletine verdiğim sözleri tutmuyor muyum?»

Türk milleti, Alman milleti olmadığına göre, Hitler Almanyasının bize verdiği sözü tumıyacağı muhakkaktır.

Almanya, Çeko-Slovakyaya, Lehistana, İngiltereye, Fransaya, Norveçe, Danimarkaya, Holandaya verdiği sözleri tutmamıştır; kendi işine gelmediği anda sudan bir bahane ile sözünden dönmüş, imzasını yalamış, taahhüdünü bozmuştur.

Almanyanın verdiği söze nasıl inanalım ki 26 şubatta neşrettiği yarıresmî mahiyette bir tebliğde şöyle deniliyordu:

«Alman Hariciye Nezaretinde şu cihet tebarüz ettirilmektedir ki Alman kıtalarının Bulgar arazisine girmesi mevzuubahs bile değildir.»

Dört gün evvel «mevzuubahs bile olmıyan» şey, dört gün sonra bir emri vakidir. Verdikleri sözleri bir ay, on üç gün, hatta dört gün sonra nakzedenlerin teminatına inanmıyoruz. Dört gün, on üç gün ve nihayet bir ay sonra bu sözlerini de bozmıyacaklarına imzalarını değil, kalıblarını bile bassalar gene inanamayız.

Bulgaristana giren Alman kıt'aları, Türk hududlarına doğru sarkarken söylenen bütün bu sözlerin ve verilen teminatın bizi uyutmak için söylenmiş, tatlı masallar ve gevşetici ninniler olduğunu biliyoruz ve korkulu rüya görmektense uyanık yatmanın hayırlı olduğunu söyleyen atalar sözüne inanarak, uyanık ve tetikte bekleyoruz.

Sayın dostlarımız, kendilerinin sebebiyet verdiği bu itimadsızlığı mazur görsünler ve bizi af buyursunlar!

Sahte pasaport

Memleketimize gelen bir Polonyalı mevkufen muhakeme ediliyor

Leynçi Helman isminde bir ecnebinin sahte pasaportla memlekete gelmekten muhakemesine, İstanbul Altıncı Asliye Ceza mahkemesinde dün akşam başlanılmıştır. Mevkufen muhakeme edilen Leynçi Helman Almanca bilen bir tercüman vasıtasile; sorguya çekilmiştir. Kendisi, aslında Polonya tebaasından olduğunu, memleketinde ticaretle meşgul bulunduğunu, oradan uzaklaştıktan sonra bir aralık İtalyaya gittiğini söylemiş ve şöyle demiştir:

— Cenovada Holanda tabiiyetine geçmek istedim, bu işimi yapmak üzere müracaat eden bir adam, hayli paramı alarak bana bir pasaport getirdi. Bununla Türkiyeye geldim. Burada bir otel kâtibinin, pasaportun sahte olduğunu söylemesi üzerine, vaziyeti düzeltmek için lâzım gelen teşebbüsü yaptırmak maksadile, bir avukata baş vurdum. Lâkin, bu sırada, benden istediği kadar para çekemiyen otel kâtibi, keyfiyeti polise ihbar etti. Vaziyeti düzeltemeden, beni yakaladılar. Pasaporttaki ismin benim ismim olmamasına gelince, Cenovadaki adam, Holanda tabiiyetine geçmek için bir Holandalı ismini müstear olarak alınması beynelmilel usulden ve zarurî olduğunu, bunda bir suç mahiyeti bulunmadığını söyliyerek, beni inandırmıştı. Pasaportun sahte olduğunu, kat'iyyen bilmiyordum.»

Mütealeasi sorulan müddeiumumilik, ceza isteğinde bulunmuştur. Dava edilen, avukat tutup kendisini müdafaa ettirmke üzere mühlet istemiştir. Muhakemenin devamı, müdafaa için kalmıştır. Ayni zamanda mevkuf, serbest bırakılmıştır.

Yugoslavyanın İstanbul fahrî başkonsolosluğu

Yugoslavyanın İstanbul fahrî başkonsolosu M Vladmir Stcherbina başka bir vazifeye tayin edilmek üzere hükûmeti tarafından Belgrada çağırılmıştır.

M. Stcherbina, Ankara ve İstanbulda 12 sene kalmış, güzel dilimizi kendi tabirile pek iyi öğrenmiş olmakla müftehir ve Türkler arasında pek çok dost kazanmış Türk dostu bir zattır. Kendisine uğurlu olsun der ve yeni vazifesinde muvaffakiyetler dileriz.

Vesaiti nakliye kazaları

Fatihte Çavdar Hamza mahallesinde Azizbaba sokağında 9 numaralı evde oturan Fevzi Güler, o civarda dolaşırken Süleymanın sürdüğü yük arabasının altında kalmıştır. Vücudünün muhtelif yerlerinden yaralanan Fevzi Güler, hastaneye kaldırılmış, araba sürücüsü yakalanmıştır.

★ Feriköyünde oturan vatman Cemal Uyanık, Galatada Karaköy caddesinden geçerken şoför Salamonun idaresindeki 2610 numaralı kamyonun sadmesine uğramış, başından yaralanmıştır. Cemal Uyanığın tedavisine başlanmış, Salamon yakalanmıştır.

★ Eyübsultanda oturan Tahsin İkize, o civarda, şoför Ahmedin sürdüğü 4113 numaralı kamyon çarpmıştır. Şoför yakalanmış, sol ayağından yaralı Tahsin İkiz, Cerrahpaşa hastanesine götürülmüştür.

Küçük hikâye

Keklik kızartması

Orhan Rahmi Gökçe

Maznun, mahkeme reisinin suallerinden hiç birisine cevab vermiyordu. Sabit ve ölmüş bir bakışla, hâkim ve azaları süzmekle iktifa ediyor, arasıra gözlerini, sol tarafında duran jandarmanın çenesindeki büyük et bene dikiyor, gülümsüyordu. Bir aralık, parmağını, o et bene uzatmak istediğini bile hissettim.

Reis, en son olarak şu suali tevcih etti:

— Sen, iki çocuk, iki ihtiyar, bir genç dört tane de kızı alevler içinde yakmışsın, doğru mu?

Suçlu, başını öne doğru iki defa salladı:

— Yakmadım -dedi- ben kelkik gızarttım..

Reis, aza ve dinleyiciler sapsarı oldular, birbirlerinin yüzüne baktılar.

***

Köy muallimi, şöyle şehadet etti:

— On üç senedenberi, bu köyde çalışıyorum. Galiba, 4 sene evveldi, Bu zavallı, köye çıkageldi. Sessiz, hasta, merhamete şayan bir hal içindeydi. Kafasında, sebeb ve illeti bizce meçhul bir donukluk ve durgunluk vardı. İsmini sorduğum zaman, karşı dağlara bakıyor, bir şey hatırlamak istiyor, sonra boğulasıya ağlayordu... Bir yaz günü, camiin dibindeki çınarın dibinde başbaşa kaldık. Gene onu konuşturmağa çalışıyordum. Köye nerelerden geldiğini sordum. Üçk defa, kısaca bir cevab verdi:

— Iraklardan (uzaklardan)..

Dedi. Sonra gene ayni sükût, ayni durgunluk... Köylü ona bakıyordu. Adını (Garib) koymuştuk.. (Garib) e herkes acıyordu. eş altı ay sonra eski hasta, biçare hali gitmiş, sıhhati biraz yerine gelmişti. Kendisine iş veridiğ zaman itaatle, devamlı şekilde çalışıyor, sonra bir köşeye çekiliyordu.

Bir gün onun, bir orman kenarında, hafif hafif şarkı söylediğini duydum ve hayret ettim. Söylediği parça şuydu:

Annem beni sana vermiyor,
Nafile benim için ağlama

Hayretim, biraz sonra dağıldı ve onun yerinde, şüphemi tahrik eden bazı düşünceler doğdu. Ben bu şarkıyı köyde, Güllü namındaki genc bir kızın sık sık söylediğini işitmiştim.. Evleri, bir dere boyunda idi. Güllü, genc, şakacı, güzel, biraz da pervasız ve lâübali bir kızdı. Bizim Garibin, bu şarkıyı ondan öğrenmesi ihtimali uzak değildi. Bu nokta üzerinde durdum.. Güllünün evlerinin karşısında, yani derenin öbür tarafında bir ağaclık vardı. Garibi, sık sık orada, bir ağacın dibine oturmuş veya saklanmış olarak görüyordum.. Gözlerini, karşı cihetteki Güllünün hanaylarına dikiyor, uzun uzun, dalgın dalgın bakıyordu. Güllü de bazan bu şarkıyı söylüyordu. O vakit, Garibin çehresi değişiyor, gözleri dumanlanıyor, kendisini bir sıtma nöbeti tutuyor gibi oluyordu.

Başka bir gün, Garibi derenin içinde gördüm, Güllü de evlerinin dereye doğru inen harımında (bir nevi küçük arsa veya bahçe) duvara yaslanmış, onunla konuşuyor,

— Haydi Garib -diyordu- söyle, sen de söyle bu türküyü...

Garib, ayni bakışlarla, fakat daha harab, daha acınacak bir hal içinde ona bakıyor, susuyordu.. Sonra, yokuşu tuttu. Uzaklarda onun;

Annem beni sana vermiyor,
Nafile benim için ağlama!..

Diye şarkıyı söylemeğe başladığını işitim. Anladığım şu olmuştu:

Garib, Güllüyü seviyordu. Zavallı meczubun bu temayülünden kimseye bahsedemezdim. Bu aşkta, hazin ve merhamete şayan bir hal vardı. Ayni zamanda, zavallıyı döğe döğe bu köyden koğmaları muhtemeldi.. Hata ettiğimi sonra anladım, fakat ne çare...

Bir gün Garibi elinde bir çifte ile dağda keklik avında gördüm.. Benden kaçmak ister gibi idi. Yaklaşıp, silâhı kendisine kimin verdiğini sordum. Hiç cevab vermedi... Köye dönünce, ayni dereye bakan evimin penceresini açtım. Akşam karanlığında, Garib, hızlı hızlı, adeta koşarak geldi ve dereye daldı, bir ışık çaldı. Güllü gene duvarda gözüktü. Garibin elinde bir kaç keklik vardı.. Bunları heyecanla Güllüye uzattı, sonra silâhı verdi ve arkasına bakmadan derenin akıntı tarafından uzaklaşıp gitti..

Bu sevgi, benim nazarımda çok masum bir şeydi. Zavallı deli bununla teselli buluyor, bununla yaşıyordu.

Üç gün sonra sabaha karşı, Garib benim evimin önünden geçti. Onu, ağaçların arasından takib ettim. Gene ayni ıslık sesini duydum. Mesafe yakındı. Beni göremiyorlardı. Güllü göründü. Elinde çifte ve iki torba vardı. Birisinde, Garibe yiyecek bulunduğunu farkettim.

— Garib -dedi- gören (göreyim) seni.. Keklik gızartmasına bayılıyon (bayılıyorum). Evvelki âşam (akşam) barmaklarımı ısırayazdım.

Garib, Güllüye uzun uzun baktı, sonra gene dağ yolunu tuttu. Fakat iki gün gözükmedi. Anladım ki, zavallı av bulamamış ve bu itibarla köye bile gelmemiş, dağlarda kalmış...

Ona acıyordum. Fakat bir müdahale noktası bulamıyordum. Kendisine hitab etmekliğime de imkân yoktu, çünkü şuurdan mahrumdu.. Bir gün onu dağdan, kalabalık bir keklik partisile dönerken gördüm. Çifteyi omzuna asmış, sol elinde taşıdığı keklikleri arasıra havalandırıyor;

— Güllüme keklik, Güllüme keklik!

Diye söyleniyordu.. Bu sıralarda, Güllü nişanlandı. Oncağızın da zaten bir büyük annesinden başka kimsesi yoktu. Nişan merasimi, epeyce gürültülü oldu. Garib o günden sonra değişti. Yemiyor, içmiyor, müthiş ıstırab çekiyordu.. Ona, sık sık derenin karşı tarafında rast geliyordum. Beni görünce uzaklaşıyordu.

Nihayet nikâh da olmuştu.. Kınagecesi yapılacaktı. Garibi aradım, bulamadım. Bütün köyü altüst etmiştim. Kendisini hiçbir tarafta gören yoktu. Onu alıp evime götürmek, teselli etmek istiyordum. Belki de bu büyük gönül yarası, onun sükûtundaki düğümü çözebilirdi..

Geceyarısına doğru çığlıklarla uyandım ve pencereye fırladım. Ne göreyim:

Güllünün evi, müthiş alevler içinde yanıyor.. Kadın, çocuk sesleri geliyordu.. Bu arada:

— Garibi tutun, gözü körolası evi o ateşledi!

Avazeleri yükseliyordu. Köylülerin bir kısmı ateşi söndürmeğe çalışıyorlardı. Fakat nafile!..

Garib, her nasılsa açık kapıdan içeriye girmiş, evin alt kısmındaki samanlığı ateşlemişti. Alevler, tahammül edilmez derecede şiddetli idi. Garibin yanına yaklaştım:

— Ne yaptın bedbaht?

Diye bağırdım.. Gözleri alevlere takılı, rahat ve lâkayd ancak şu iki kelimeyi söyledi:

— Keklik gızarttım.,

Yangın başlangıcları

Galatada Bankalar caddesinde 71 numaralı hanın bodrum katından yangın çıkmış, ateş başlangıcda söndürülmüştür.

Şişlide Hacımansur sokağında Kiryakoya aid ahşab evin alt katından çıkan yangının da, başlangıcda önüne geçilmiştir.

Türk diş tabibleri cemiyetinin ilmî toplantıları

Türk Diş Tabibleri Cemiyetinin her on beş günde bir yapılacak olan ilmî toplantılarına 6 mart perşembe günü saat 18,5 ta Cağaloğlu Etıbba odasında başlanacağı haber alınmıştır.

Bu toplantıda Prof. Kâzım Esad (Hormon ve vitaminlerin dişlerde ehemmiyeti), Doçent Feyzullah (Protezde kullanılan madenler) ve Prof. Ziya Cemal (Ağız kanamalarının dindirilmesi) mevzularına dair tebliğler yapacaklardır.

SON HABERLER

Siyasî İcmal

İtalyayı kurtarmak mı, harbi Akdenize yaymak mı?

Almanyanın Bulgaristanı işgal etmekle, asgari ve azamî ölçüde iki hedefi gözettiği iddia ediliyor. Asgarî hedef, İtalyanın prestijini kurtarmaktır. Azamî hedef, garbda harb yapmaktan vaz geçerek, yahud orada yapılan harbi muhtelif nisbetler dairesinde idare ederek harbi Akdenize yaymak ve İngiltereyi Akdenizden söküp atmak için uğraşmak.

***

İtalya, Yunanistana tecavüz ettiği zaman, bu harbi kısa bir zaman içinde bitirmeyi umuyor ve Yunanistanın İtalyan tecavüzüne mukavemet etmiyeceğini ve edemiyeceğini sanıyordu. Yunanistanın kahramanca mukavemeti ve İngiliz yardımının sür'atle yetişmesi üzerine harb Yunan topraklarından Arnavudluk topraklarına intikal etmiş ve Yunan kuvvetleri İtalyanın bütün taarruzlarını püskürttükten başka taarruzlar yaparak İtalyayı Arnavudluktan söküp atmak kudretini haiz olduğunu da göstermiştir. Bu neticenin tahakkuk etmesi, bir zaman meselesinden ibarettir.

Bu hâdise İtalyanın prestijini fena halde sarsmıştır. Fakat iş bu kadarla da kalmadı.

Mısırı istilâ için hazırlanan ve hazırlığını en geniş ölçülerde yapan İtalya, tam Mısırın üzerine yürümesi beklendiği sırada İngilizlerin yaptığı taarruz karşısında en ağır zayiata uğrayarak gerilemiş, bütün Sirenikayı terkederek Trablusa, muzmahil bir halde ric'at etmiştir.

Bu ric'at de İtalyanın sarsık bir halde olan prestijine ikinci ve çok ağır bir darbe teşkil etti.

Bugün İngilizlerle İtalyanlar arasında Sirenikayı Trablustan ayıran muazzam çöl gerilmekte ve tabii bir serhad teşkil etmektedir.

İngiltere, Mısırı ve Süveyş kanalını tehdid eden talyan tehlikesini tamamile bertaraf etmiş olduğu için onun Trablusgarba doğru ilerlemek niyetinde olup olmadığı kestirilemez.

Belki de İngiltere Mısırı ve Süveyş kanalını tehdid eden tehlikeyi bertaraf etmiş olmaktan istifade ederek Nil ordusunu daha başka sahalarda kullanmak ister!..

***

İtalyanın uğradığı mağlûbiyet ve menkûbiyetler, her halde İtalya dahilinde aksülâmeller uyandırdı. İtalyan ricalinin ikide birde, memleketleri dahilinde bozgunculukla en müthiş mücadeleyi yapacaklarını söylemelerinden de bu nokta anlaşılmakta ve İtalyan mağlûbiyetlerinin faşizmi İtalyan milletinin gözünden düşürdüğü istidlâl olunmaktadır.

İtalyan faşizminin, halk gözünden düşmesi üzerine İtalya dahilinde bir takım hâdiselerin vukuu bu hâdiselerin faşizmi iktidar mevkiinden dahi düşürmesi muhtemel olduğuna göre, İtalyayı bu vaziyetten kurtarmak mihverin hayatî menfaatleri sırasında yer almış ve Almanya bu maksadla harekete geçmiştir.

***

Almanya Sicilyaya pike hücumları yapan tayyareler göndererek İtalyaya yardıma başlamış, daha sonra Libyaya askerî müfrezeler de sevketmiştir. Fakat Almanyanın Libyaya gönderdiği askerlerin burada vaziyeti ıslah etmeleri ve bunu İtalyan milletine hissettirmeleri çok uzun bir iştir ve bu uzun işin faşizm hakkında başgösteren itimadsızlığı da bertaraf etmesi muhtemel değildir.

O halde bu yardımı daha yakından yapmak ve İtalyan milletine sür'atle hissettirmek gerekleşiyordu. Almanyanın Bulgaristanı işgal etmesinde bu düşüncenin mühim bir yeri olduğu şüphe götürmez.

Çünkü Yunanistan bu işgal karşısında iki cepheli harb yapmak mecburiyetinde kalacak, bu da İtalyanın Arnavudlukta uğradığı tazyiki hafifletecek, belki birkaç ileri adım atmasına da imkân verecektir.

İtalyayı kurtarmak meselesi budur ve bu hareket, Bulgaristan işgalinden alınacak neticelerin asgarisidir.

***

Fakat Almanyanın maksadı yalnız İtalyayı kurtarmak değil de bu maksadla beraber daha geniş bir maksad takib etmek de olabilir. Bu maksad ise harbi Akdenize nakletmek ve İngiltereyi Akdenizden atmağa uğraşmaktır. Fakat bu maksadı tahakkuk ettirmek son derece güçtür. Almanların bu maksad için tekrar Fransayı ve İspanyayı tazyik edecekleri şimdiden göze çarpıyor. Fransa Başvekil muavini Amiral Darlan'ın bir kere daha Parise gitmesi, Almanların Fransız üslerini ve Fransız donanmasını kullanmak emelinden henüz vazgeçmediklerini, bilâkis Fransız ve İtalyan donanmalarından, İspanyanın Alman yardımile Cebelüttarık üzerine yürümesinden istifade ederek harbi Akdenizde teksif etmeyi ciddiyetle düşündüklerini gösterir.

Bu düşüncenin tahakkukuna karşı dikilen engeller, Fransanın mukavemet etmemesi, İspanyanın harbe girmek istememesi, ve İngilterenin, Alman plânına mukabele için hazırlıklı davranmasıdır.

Önümüzdeki günler, Alman plânından fazla, İngilterenin bu plâna karşı gelmek için hazırladığı plânı inkişaf ettirecektir.

Ömer Rıza DOĞRUL

Amiral Darlan gene Pariste

Vichy 4 (a.a.) — Başvekil muavini Amiral Darlan, bu sabah Pariste olacak ve orada işgal makamlarile görüşmelerde bulunacaktır. Amiral Darlan öğle yemeğini Lavalle yiyecektir.

Ajans haberlerine göre, Amiral Darlan, şimdi Parise sık sık seyahatler yapacaktır.

Yeni bütçeyle alınan tedbirlere dair kanunlar

Bu hafta içinde hazırlanarak Büyük Millet Meclisine verilecek

Ankara 4 (Telefonla) — Büyük Millet Meclisine verilmiş olan yeni bütçe ile alınan tedbirlerin icab ettirdiği kanun lâyihaları hazırlanmaktadır. Bugünlerde son şeklini alacak olan lâyihaların önümüzdeki hafta Meclise verileceği anlaşılıyor. Yeni bütçe ile birlikte hudud ve sahiller, beden terbiyesi, orman, Posta ve Telgraf, Devlet Havayolları, Denizyolları, Limanları, Demiryolları, İnhisarlar ve Vakıflar umum müdürlükleri bütçeleri de Meclise verilmiş ve komisyonlara havale olunmuştur. Meclisin önümüzdeki toplantısına aid ruznamede bir kaç hesabı kat'î raporu vardır. Toplantıdan evvel Parti grupunun içtima etmesi muhtemeldir.

Sar havzasına akınlar arttı

Kolonya ve Manş limanları devamlı surette tahrib ediliyor

Londra 4 (a.a.) — Dün akşam neşredilen resmî tebliğ:

Mühim bir tayyare filosu sınaî bir merkez olan Kolonyaya hücum etmiştir. Fena hava ve alçakta doğan keşif bulutlar uçuşu neticelerin müşahedesini güçleştirmiştir. Fakat hedef şiddetle bombardıman edilmiş ve bilhassa Rhin nehrinin şark sahilinde bir çok yangınlar çıkarılmıştır.

Rhur mıntakasında diğer bazı hedeflere de daha ehemmiyetsiz hücumlar yapılmıştır.

Diğer bombardıman tayyareleri Boulogne ve Ostende'de doklarla rıhtımları bombalamışlardır. Bazı bombalar bendler civarında patlamıştır. Brest dokları yeniden bombalanmıştır. İşgal altındaki memleketlerde bulunan bir çok tayyare meydanlarına da hücum edilmiştir. Hamsteed'de çok memnuniyet verici neticeler elde edildiği görülmüştür. Tayyarelerimizden biri kaybolmuştur.

Uçuşu yapan avcı tayyareleri Fransanın şimalindeki hava meydanlarına gece hücumu yaparak bir çok düşman tayyarelerini tahrib etmişler veya hasara uğratmışlardır.

Avcı tayyarelerimizden biri kayıbdır.

Almanlar akınları teyid ediyorlar

Berlin 4 (a.a.) — D. N. B. bildiriyor: 3 mart akşamı geç vakit bir kaç İngiliz tayyaresi garbî Almanya üzerinde uçmuştur. Atılan mombalar sivil halka aid binalarda bazı hasara sebebiyet vermiştir. Üç ölü vardır. Tayyare defi bataryaları iki düşman tayyaresi düşürmüşlerdir.

İngiltere üzerinde

Londra 4 (a.a.) — İngiliz Hava ve Dahilî Emniyet Nezaretlerinin tebliği:

Pazartesiyi salıya bağlayan gece düşman hava faaliyeti büyük mikyasta olmamıştır. Cenubî Galles'da bir şehir üzerine bombalar atılmış ve bir kaç yangın çıkmışsa da salı sabahının ilk saatlerinde hepsi söndürülmüştür.

Şimali şarkî sahilleri boyunca ve İskoçyanın cenubu şarkisinde bazı yerlere de bombalar atılmıştır. Bazı binalar hasara uğramıştır. Fakat hiçbir yerde hasar geniş olmamıştır. Memleketin sair bazı yerlerine de bir miktar bomba atılmıştır. Gece insanca verilen zayiatın fazla olmadığı sanılmaktadır.

Calais ve Brest'e akın

Londra 4 (a.a.) — Hava Nezaretinin tebliği:

Sahil bombardıman servisine mensub tayyarelerimiz dün gece Calais'de dokları ve tren garaj yollarını muvaffakiyetle bombardıman etmişlerdir.

Bugün devriye gezmekte olan sahil servisine mensub tayyareler Brest civarında bir hava meydanına taarruz etmiş ve bir düşman avcısı düşürmüşlerdir.

Bugün de son harehât esnasında 4 düşman tayyaresinin tahrib edildiğini teyid eden malûmat alınmıştır.

Almanya, İtalyadan 50000 işçi istiyor

Zürich 4 (a.a.) — İtalyada çıkan Popolo d'italia gazetesi Almanyanın Alman harb sanayii için 50,000 demir sanayi amelesi almak arzusunda olduğunu yazıyor. İtalyan işçilerinin Almanyaya gidebilmesini temin için İtalyan fabrikalarında mesai saati 8 den 12 ye, 6 haftalık mesai saati 72 ye çıkarılmıştır.

Avustralya ve Kanadadan...

İngiltereye yeniden birçok kıtaat ve tayyareciler geldi

Londra 4 (a.a.) — Atlantikte hâdisesiz geçen bir seyahatten sonra yeniden binlerce Kanadalı asker İngiltereye gelmiştir. Bu askerler her biri 1000 ilâ 1500 asker taşıyan büyük vapurlarla nakledilmiştir. İngiliz filosuna mensub harb gemilerile müttefik harb gemileri bu kafileye refakat etmiştir.

Yeni pilotlar da geldi

Londra 4 (a.a.) — Kanadada yetiştirilen pilotlardan müteşekkil yeni ve kuvvetli bir müfreze kafile ile seyahat eden bir çok askerle birlikte İngiltereye muvasalat etmiştir. Bu kafile seyahate hazırlanırken Alman radyosunun mezkûr kafilenin batırıldığını bildiren bir neşriyatı duyulmuştu.

Donanma geçen harbdeki rökorunu muhafaza etmektedir. Atlas denizini geçerken henüz ne bir asker, ne de bir tayyareci kaybedilmemiştir.

Yeni Zelanda müfrezeleri

Londra 4 (a.a.) — Kraliyet bahriyesinde hizmet etmek üzere diğer bir kuvvetli yeni Zelanda müfrezesi daha, talim devrelerini ikmal etmek üzere, geçen hafta İngiltereye gelmiştir. Bunlardan bir kısmı bahriyeye mensub tayyarelerde hizmet edeceklerdir.

Rumen hükûmeti

Ecnebilerin mallarına ve emlâkine vaziyed ediyor

Bükreş 4 (a.a.) — D.N.B. Rumanya devlet reisi tarafından neşredilen bir emirnameye göre hiç bir ecnebi Rumanyadaki emval ve emlâkine İktisad Nezaretinin müsaadesini almaksızın istediği gibi tasarruf edemiyecektir. Rumanyada bulunan bütün ecnebiler ellerinde bulunan eşham ve tahvilâtla Rumen kıymetlerini on gün içinde İktisad Nezaretine bildireceklerdir Rumanyada yaşamıyan ecnebiler de, bulundukları yerlerdeki salâhiyetli Rumen konsolosluk memurlarına keyfiyeti beyan edeceklerdir

Bu gibi kıymetleri emanet olarak almış bulunan bankalar ve anonim şirketler ayni suretle beyanname vereceklerdir.

Hilâfında hareket edenler hapis ve para cezasına çarpılacaklardır.

Yunan römorkör ve mavnaları musadere edildi

Bükreş 4 (a.a.) — Stefani ajansı bildiriyor:

Hükûmet, umumî menfaat düşüncesile, Yunan tebaalı şahıslara aid 37 nehir römorkörü ile 36 mavnayı musadere etmiştir.

Heyelândan zarar görenlere Kızılayın yardımı

Ankara 4 (a.a.) — Kızılay umumi merkezinden bildirilmiştir:

25/2/941 tarihinde Balıkesirin Yurd köyünde vukua gelen heyelân neticesi evleri yıkılanlara yardım için 4 mart 941 tarihinde Balıkesir Kızılay merkezi namına 750 lira gönderilmiştir.

Cemiyet davaları

Lisan meseleleri

Fransız ve Alman lisaniyat nazariyelerinin türkçeye tatbik edilebilecek esaslı unsurları

— 4 — [*]

Yazan: **Ziyaeddin Fahri**

Yirminci asırdan itibaren bizdeki lisan ıslahatı hareketlerini ve bilhassa 1940 içinde tabif ve normal türkçeciliğe müncer olan cereyanı tahlile girişmeden evvel, nazariye ve fikirlerini anlattığımız iki lisaniyat âliminin, tahlillerimize yarayacak ana düşüncelerini hulâsa etmek isteyoruz. Bu esnada esaslı noktaların iyi anlaşılması için misallerin, bugünlerde gazetelerimizde sık sık tesadüf edilen bahislerden seçilmesine çalışılacaktır.

Gerek Fransız Meillet, gerek Alman Behaghel'in iştirak ettikleri başlıca düşüncelere birer birer temas edelim.

I. — Hiç bir lisan, tam yüzde hesabile saf değildir. Her şeyden evvel sosyologların «Clan - semiye, hop» dedikleri ilk zümreleri birbirlerile olan ailevî münasebetleri malûmdur. Sonra tarihin bin bir çeşid zaruretleri işin içine giriyor ve «istikraz» hâdiselerine yol açıyor. Bu kelime istikrazları, ancak hâdisenin cereyanından sonra tespit edilir. Binaenaleyh şuurlu bir istikraz siyasetinin lisanda takib edildiğini zannetmemelidir. Meselâ Ortaasya türklüğünde «us» kelimesi varken bunun yerine sonradan «akıl» ın geçmesi, bir ferd veya bir heyetin kararile olmuş değildir. Keza «us» tan gelen «uslu» nun Türkiye türkçesinde yaşamakta devam etmesi de aynı tarihî vetirenin eseridir. Biri «ölmüş», öteki ise mana değiştirerek mevcudiyetini muhafaza etmiştir.

II. — İstikraz hâdisesinin arkası sıra bir temsil hâdisesi gelir. Yabancı ve komşu bir dilden gelen kelime, hiç bir zaman, ilk kaynağını teşkil eden kavmi ve lisanî camia içindeki hal ve edayı muhafaza etmez. Millî damga, onun yabancılığını er geç giderecektir ve gidermelidir de. Meselâ «fayda» kelimesi, aid olduğu lisanın «el-faide-tü» sünden ne kadar başkadır! Acemlerin türkçeden aldıkları «umud» u, «ümid» veya «ümmid» yapmaları da aynı vakıanın neticesidir.

III. — İstikraz ve temsil ameliyelerile bir lisana mal olmuş olan kelimeler, tıpkı o lisanın kendi öz ve hayatiyetini muhafaza etmiş kelimeleri gibi, aynı kanunlara tabidirler ve aynı derecede mildirler. Türkçede «sahib», eski «ıs» ın yerini tutmuştur. Bu «sahib» kelimesi, «ıs» aslından olup türkçede varlığını mana değiştirerek muhafaza etmiş olan «ıssız» kadar türkçedir. Hiç bir muhakeme, «sahib» in «ıssız» dan daha az türkçe olduğunu ispat edemiyecektir.

IV. — Lisanda yakışıklı «imal - fabrication» lar, yalnız imalâtçının ağzında, o da muvakkat bir müddet için, dolaşabilir. Lisanın, muayyen ilim erbabı arasındaki bazı ıstılahlar müstesna, bu «imal» le alâkası yoktur. Meselâ Türkiye türklüğü için ölmüş bir kök olan «us» ile mahiyeti yanlış anlaşılmış «man» ı birleştirerek «usman» kelimesini imal etmek ve buna «mütehassıs» a benzer bir mana izafe eylemek doğru değildir.

V. — Fransız ve Alman lisaniyatçılarının fikirleri arasında bugünkü lisan hareketleri bakımından en faydalısı, kelimelerin, edatların «canlı», «uzvî» birer varlık sahibi olduğuna dair olanıdır. Roman veya Cermen kökten gelen dilleri bir tarafa bırakalım: Gerek Turanî kökten, gerek umumî bir «Türk» kökünden gelen cemaatler tarihin yürüyüşü boyunca evvelâ «halk», sonra «millet» haline gelince lisanlarında da bu halin tezahürleri görülür. İki sene evvel Fransada intişar eden bir «ansiklopedi» nin lisan mededsini yazan lisaniyat âlimlerinden Sauvageot, bu tezahürleri Turanî kökten gelen kavimlerde çok güzel göstermişti (1). Bu müellifin, medeniyet tarihi üzerindeki tahlilleri pek açık surette anlatıyor ki meselâ garba hicret eden Turanî kavimler, bugün lisanı da ihtiva eden bütün içtimaî müesseseleri itibarile apayrı halklar ve milletler haline gelmişlerdir. Uzak bir ırkî iştirak meselesini ırkçı tarih felsefecilerine terketmek lâzımdır (2). Bu bakımdan bilmem hangi Turanî cemaatte cemi edatı «et» veya «at» varmış diye meselâ «er» kelimesinden «erat» tarzında bir cemi yapmak, tamamile yersizdir. Keza basit kelimeler için de aynı fikir serdedilebilir: Gerçekten mevcud eski bir Türk lûgatçesinden meselâ «ülkü» yü çıkarıp lisan müessesemize hediye etmeğe imkân yoktur. Müessese, bu hediyeyi yüzümüze çarpacak, kendi kendimize göre samimî milliyetperverce ve ilmî görünen delillerimize karşı için için gülecektir.

VI. — Bununla beraber gerek basit, gerek mürekkeb kelime teşkili, mücerred mefhumlara yükselen, girift'eşen her lisanda hissedilen bir ihtiyacdır. Fakat basit kelimelerin vücude getirilişi ancak kıyasî kaidelere göre olabileceği gibi, mürekkeb kelimelerin yapılışı da aid olduğu lisanın «selika», «dil duygusu» ve «zevki selim» ine uygun olacaktır. Meselâ «gerçek» ten (gerçekleştirmek, gerçekleştiriş, gerçeklik, gerçekleme, gerçekten ilâh...), «güzel» den (güzelleştirmek, güzellendirmek, güzellik, güzelleştirme, güzellendiriş ilâh...) şekillerini çıkarmak, yahud «yüz» ile «görüm» den «yüzgörümü», «iş» ile «bölüm» den «işbölümü», açık ile «göz» den «açıkgöz» veya «gözüaçık» yapmak gibi. Bir an için farzedelim ki yaşayan türkçede «kural» diye bir kelime vardır: Bunu «bilim» ile birleştiriniz ve -bazılarının yaptığı gibi- «kuralbilim» i teşkil ediniz. **Böyle bir teşkil, hakikatte yalnız bir kısım yabancı dillerin kelime teşkili-selikasına uygundur.** Zira yaşayan türkçe olsa olsa «kural bilimi» tarzını kabul eder. Kaldı ki o, «kural» diye bir unsur tanımamaktadır. Keza «yasamak» tan «yasav», «söylemek» ten «söylev» veya «?» den «saylav» imal etmek de aynı derecede Türkiye türkçesinin ruhile ve bünyevî mantıkile çarpışıyor. Nitekim Halk Fırkasının 1939 senesinde, bu son düzme kelime nev'inden olanların istimalini yasak eden bir tamim neşretmesi, bu bakımdan üzerinde durulacak bir mesele teşkil etmektedir (3).

VII. — Gerek kelime başlarına, gerek sonlarına gelen lâhikaların, edatların şuurî müdahalelerden uzak birer tarihleri vardır. Türkçeyi alâkadar eden son lâhikalarını ele alalım. Bunların bir kısmı kıyasî, bir kısmı semaidir. Kıyasiler için kimsenin bir diyeceği yoktur. Fakat semaî olanların tarihî hüviyetlerine bağlı kalmağa mecburuz. «Kumsal» ın sonundaki «sal», «güzel in nihayetindeki «el» bize aslının da türkçe olduğu ileri sürülen (!) «ahlâk» tan «ahlâksal», «öz» den «özel» yapmak hakkını ve salâhiyetini veremez. Böyle bir hakka sahib olduğunu iddia eden ve yazılarında «kamusal», «ilimsel», «kutsal» gibi düzme sıfatlar kullanan bir kalem sahibi ancak kendini belki tatmin edebilir! Fransız ve Alman lisaniyatçılarının bu noktaya aid mülâhazalarını düşünecek, normal hâdiseleri anlamak için patoloji ile ispat usulünü kullanacak bir Türk lisaniyatçısı, bizde son on sene içindeki lisanî «mamulât» arasında çok orijinal misaller bulacaktır. Bunlardan bazılarına zamanı gelince temas edeceğiz.

***

İşte bu sırada efkârı umumiyenin meşgul olduğu lisan meselesi münasebetile iki Avrupalı lisaniyat âliminin fikirlerinden bazılarına yedi madde halinde işaret ettik. Dikkat edilirse bu fikirler, «akıl için tarik birdir» vecizesini de tasdik ediyor: Meselâ biraz evvel işaret eylediğimiz Halk Fırkası tamimini yazanların mutlaka birer lisaniyat nazariyecisi oldukları iddia edilemez. Keza son dokuz, on sene içinde yazılarına düzme kelime sokmıyan, bilâkis sırası geldikçe bunlara karşı nefretlerini ilân eden zevk sahibi ciddî muharrirlerden her birinin mutlaka Meillet ve Behaghel... gibi lisaniyaçıtıların fikirlerine vâkıf olduklarını da düşünmeğe lüzum yoktur.

Bu vesile ile hemen bütün lisaniyat âlimlerinin açıkça veya zımnen işaret ettikleri bir noktayı kaydedelim: Kendi ana lisanının bugününü ve yarınını düşünenlerin «samimiyet» lerine lisan müessesesinin hiç bir alâkası mevcud değildir. Maamafih icabında âlim de, böyle bir «samimiyet» tesirile, kendi milli dilinin mazide maruz kaldığı ecnebi tesirlerine karşı teessüf edebilir. Nitekim Alman **Behaghel'de** böyle bir teessüf seziliyor. Fakat o kadar. Bu teessüflerden hemen aksiyona geçmek, bu esnada daima «samimiyet» ten «milli sevgi» den, «ana dil yüksekliği» nden bahsetmek, icabında lisan müessesesinin yukarıda temas ettiğimiz yedi maddede toplanan hususiyetlerinden mühem düşüncelere hürmet etmemek, ilmî zihniyete ve ilim ahlâkına aykırı bir hattı hareket'tir. Bilâkis olduğu gibi içten gelen «samimiyet» in hakikî samimiyet olup olmadığı da su götürür bir meseledir. Nitekim modern ruhiyat samimiyet bahsinde «spontaneité - kendiliğinden olan hal» ile «réflexion - mülâhaza, düşünme» ye müstenid iki çeşid samimiyet tefrik ediyor: Ekseriya kendi kendiimze «samimiyet» dediğimiz hâl, birinci çeşide dahildir ve geniş manasile beşerî olmaktan ziyade bütün canlılara şamildir. Asıl beşerî samimiyet, «düşünülmüş samimiyet - sincérité réfléchie» dir. Alman lisaniyatçısı Prof. Behaghel'in eseri üzerinde bu iki çeşid samimiyetin tatbikatı yapılabilir: Onikinci asırdan sonra lâtince, Onyedinci asırda fransızca tesirine maruz kalan almanca karşısında müteessir oluyor. Bu teessür kendisine göre haklı olan «Alman sevgisi» nden gelmektedir ve bir dereceye kadar hürmete de lâyıktır. Fakat bu teessür meselâ lâtinceden gelen «yazmak - schreiben» veya fransızcadan gelen «dans - tanz» a karşı faydasız, neticesiz, semeresiz bir isyana sevkedecek kadar ileri gitmiyor. Çünkü kendini sevmeden, nefsaniyetten gelen heyecan ve samimiyetine yerine fikirden, idrakten, muhakemeden, objektif olan lisan müessesesinin varlığına hürmetten mütevellid bir samimiyet kaim oluyor. O halde meselâ «akıl» yerine «us», «sahib» yerine «ıs» ın ikamesini isteyen heyecanlı bir kimseye, istediği kadar sade ve müstakil türkçe taraftarlığında samimî olduğunu iddia etsin, zavallı nazarile bakmak zarureti vardır.

1908 - 1925 ve 1925 - 1940 devreleri olarak ikiye ayırıp tetkik etmek istediğimiz son millî lisan hareketlerine aid olan mütalealarımıza rehberlik edecek ilmî zihniyet ve esasları göstermiş oluyoruz. Birinci musahabemizde vazettiğimiz mesele, yani lisaniyat, tedrisatının sihri, fantezist veya ilmî, realist olan istikametlerden hangisine tevcih edileceği meselesi, şimdiden kâfi derecede tenevvür etmektedir kanaatindeyiz. Gelecek yazılarımızda, bu kanaati etraflı bir surette ve lisanî vakıalara istinad ederek tespit etmeğe çalışacağız.

Ziyaeddin FAHRİ

(1) Turanî halkların tarihî mukadderat neticesinde maruz kaldıkları lisanî istihaleleri etraflı ve ilmî surette izah eden Sauvageot'nin fikirleri hakkında «Cumhuriyet» te çıkmış bir makaleyi hatırlatmak isteriz: Bk: Cumhuriyet gazetesi, 23 şubat 1940, Fince ve türkçe meselesi.

(2) Nitekim Budapeştedeki ilmî cemiyetlerden «Turan cemiyeti», bu ayın on beşinde Turanizmi dolayısile alâkadar eden ilmî meseleleri münakaşa için bir toplantı tertib etmiş, toplantıya Macar Turancılarından başka Türkiye, Finlandiya, Bulgaristan ve Japonya sefirleri iştirak etmiştir.

(3) Bk. Cumhuriyet gazetesi, 20/10/1939. Bu gibi kelimelerin son senelerde mizah lisanımıza girmesi de dikkat ve ibretle gözönüne alınacak bir hâdisedir.

TÜRKIYENIN
1941 senesinde en eğlenceli yeri
İZMİR
Enternasyonal Fuarı
olacaktır
20 Ağustos - 20 Eylûl 1941

Hadiseler Arasında FELEK

Danseden tavuklar!

Dünya hâdiselerini dikkatle takib eden ve bu günlerde pek de ağzını açmıyan Kantoron dün çıkageldi.

Dostumun saflığına, saflığı pek de temin edilemiyen bir acı kahve ile mukabele ettikten sonra sordum:

— Ne haber ahpab?

— Görüyorum, tabii sen de görüyorsun! Dünya da görüyor! Herkes memnun! Bir büyük devlet, bir küçük memleketin içine ya o memleketi gafletten, ya düşmandan, ya anarşiden, ya açlıktan, ya demokrasi afetinden, ya plutokrasi yani zenginlerin zenginliğinden, ya şundan veya bundan kurtarmak, hulâsa rahat ettirmek, istiklâlini muhafaza, kimsenin nüfuzu altına girmemesini temin, millî inkişafına mâni olan engelleri izale gibi tamamen insanî ve ulvî maksadlarla ordularını salarak o küçük memlekete hizmet etmek zahmetine katlandığı zaman iki taraf yani büyük devlet de, küçük hükûmet de memnuniyetlerini izhar ediyorlar.

Büyük devlet bir hayır işlediği, ve bir kısım insanları şu saydığım belâlardan kurtardığı için memnun! Küçük memleket de nihayet istiklâl, hürriyet ve saadete kavuştuğu için sevinç içinde. Yerinde gidip görmedik ama; bir buçuk, iki sene var ki; işgal altına giren -yanlış söyledim- yardıma uğrayan küçük memleketlerin bu gibi yardımları göbek atarak karşıladığını radyolardan, gazete haberlerinden ve fotoğraflardan öğreniyoruz. Zaten böyle garazsız ve insanî bir hizmetin başka türlü karşılanması mümkün müdür?

Hatırıma bir vak'a geldi:

Ben vaktile Napoliden geçerken bir panayır gezmiştim. Şu bizim Tatavla panayırı falan gibi bir şey.

Aman ne tuhaf şeyler vardı biraderî Dikiş diken bir maymun! Resim yapan bir ayı!... Daha tuhafı, danseden tavuklar görmüştüm!

Sahibi armonik çalarken, tavuklar durmadan dansediyorlardı. Hayran oldum. Ben ki dansedemezken tavukların bu musiki ve raks istidadına bakıp kendimden utandım. Bu hayret ve hicab içinde tavukları seyre dalmışken birdenbire kafesin içinde... Ha tavukların kafeste olduklarını söylemeyi unuttum! Evet! Kafesin içinde bir şey patladı ve tavuklar uçuştular... Halk da gülüştü.. Tavukçu buna pek kızdı. Hayvanları içeri aldı ve anlaşıldı ki; oradaki muziklerden birisi kafesin içine birkaç mısır tanesi atmış.

— E ne olmuş atmışsa!.

— Haa! Hep unutuyorum. Bu danseden tavukların kerameti kendilerinde değilmiş meğer! Onu sonradan öğrendik. Hoş yalnız ben öğrendim. Öteki seyirciler hep biliyorlarmış ya! Bana da onlardan biri anlattı. Kafesin altında bir mangal ateş varmış. Kafesin saç olan zeminini kızdırdığı için, biçare tavuklar kafesin içinde durmayıp muttasıl sıçrıyorlarmış. Benim gibi görenler de tavuklar dansediyor sanıyorlarmış. Keramet sıcak saçta! Çocuğun attığı mısır tanesi sıcak saçın üzerinde patlamakla, işin dalaveresini meydana koymuş.. Ben hâlâ farkında değildim ya! Bereket yanımdakilere! Onlar anlattılar da işi çakabildim! Hatırında olsun. Böyle bir panayırda, sirkte falan danseden tavuklar görürsen bastıkları yerin kızgın saç olduğunu unutma ve tavukların zevkten değil, canları yanmasından sıçradıklarını hatırla!

Dedi. Elimi sıktı, malihulyalı bir gülümseme ile odamdan çıktı gitti.

Ömür adamdır şu Kantoron!

Yalnız bazan böyle ipsiz sapsız lâflar edooor!

B. FELEK

Okuyucularımızdan Bn. Haver'e

Bahsettiğiniz yazımda (Mitoloji) nin bir erkek olarak tasavvur ettiği (Mars) a arabca ilâh demeden ise müennes yani dişi ismi olmıyan Tanrıya iltibas olmasın diye ilâhe kelimesini kullanıp bir sarf hatası yapmayı tercih ettim. Alâkanıza ve mektubunuza teşekkürler.

B. F.

İaşe kadrosu ikmal ediliyor

Ankara 4 (Telefonla) — İaşe müsteşarlığı kadrosundaki tayinlerin martın 15 ine doğru ikmal edilmiş olacağı anlaşılıyor. Müsteşar Şefik Soyer, Ticaret Vekâleti binasındaki dairesinde vazifesine başlamış bulunmaktadır. Yeni teşkilât için Millî Müdafaa Vekâleti yanındaki binada yerler ayrılmış ve teşrifatına başlanmıştır.

Velhasıl

Tevile çalışmıyalım!

Evet! Tevile uğraşmıyalım. Yeni tramvay tarifesi yüzde yüz idare lehine bir şeydir. Uzun hesaba girmeden eskiden alman uzak ve yakın mesafe ücretlerinin vasatisini alırsanız yeni tarifenin ikinci mevkide yirmi beş para, birincide de on para daha pahalı olduğunu görürsünüz.

Bugünkü şartlar içinde bu kadar bir fazlalığı hoş görebiliriz. Hatta zaruret icabı bir arabaya eskisinin iki misli yolcu bindirilmesine de eyvallah deriz. Fakat bunlara mukabil, tramvay arabalarında çalışanlardan halka karşı daha mülâyim, daha nazik ve daha az mütehakkim davranmalarını isteriz, ısrarla isteriz...

Arabaların duraklarda yolcuyu in dirip bindirmeden kalkmamasını ve halkın hayatı, vatman veya biletçinin acelesine kurban edilmemesini isteriz, ısrarla isteriz.

Muhtelif semtlere ve hatlara araba tevziatının daha dikkatli, daha muntazam ve ihtiyacı karşılar şekilde yapılmasını, yolculara saatlerce araba bekletilmemesini isteriz, ısrarla isteriz.

Çünkü, bugün bu isteklerimiz hemen hemen yok gibidir.

« CUMHURİYET » İN EDEBÎ ROMANI : 73

Kızıl Vazo

Yazan: Peride Celâl

Kızın ismi Esma idi. Babasının gözbebeği idi. Kardeşleri, bütün aile onunla öğünürlerdi. Zeki, zamanına göre bilgili idi de. En iyi manileri o biiir, hastalara yapılacak ilâçları o öğüd verirdi. İşlediği oyaların, işlerin üzerine yoktu. Melekler gibi de iyi yürekli idi.

Esma akrabalarından bir amca oğluna sözlü idi. Bu kendi halinde bir çocuktu. Esmaya deli gibi âşıktı. Köyün bütün delikanlıları bu çocuğa düşman oldular. Hepsi Esmaya göz koymuşlardı. Ama başkasına söz kesilmiş bir kıza artık kimsenin değil el uzatmak, yan bile bakamıyacağını biliyorlardı.

Esmayı ilk defa bir kına gecesinde görmüştüm. O gece güzelliğimden pek mağrurdum, neş'eli idim. Fakat o girince birdenbire sönükleştiğimi, gölgede kaldığımı hissettim. Bir ay gibi parlak, alımlı idi. O halini hâlâ hatırlayorum. İpek saçlarını arkada kırk örgü yapmış, omuzlarına sallandırmıştı. Belini ipek bir kuşakla sıkmış, gümüşlü mor bir çepken, mor atlas bir şalvar giymişti. Tepeliğini yana eğmişti. Ayaklarında küçük gümüşlü ucu kalkık yemeniler vardı. Oyuna kaldırdıkları zaman bir gül gibi kızardı, utandı. Sonra nazlı nazlı, sallana sallana oynamaya başladı. Göğsüne dizi dizi altınlar takmıştı. Hele bir tanesi ışıl ışıl beyaz teninin üzerinde göz alıyordu. Yanımdaki kadınlardan biri kulağıma eğildi:

— İyi bak, dedi. Tosunların meşhur zümrüdlü altındı. Bu altın servettir. Etrafındaki taşlarla bizim bütün mahalle satın alınırmış diyorlar.

Bu, kocaman, iri, bizde binlik dedikleri bir altındı. Etrafı iri zümrüdlerle çevrilmişti. Fevakâlade bir şey olduğu muhakkaktı. Gene yanımdaki kadın zümrüdlü altının Tosun Ağaların ecdadından kalma bir şey olduğunu söyledi. Bütün aile bu harikulâde mücevherle öğünüyorlardı. Tosun Ağa onu kızına hediye etmişti. Genç kız da bu kıymetli şeyi göğsünde taşımaktan hoşlanıyor, onu hiç boynundan çıkarmıyordu.

Sana bu mücevherden uzunboylu niçin bahsettiğimi de sonra anlayacaksın.

Sönmezoğlu, Tosun Ağanın kızının dillerde olan güzelliğini işitirmiş ama, kız yavuklu, kendisi evli kadınlardan da artık bıkmış usanmış. Hele birbirlerini çekiştirmekten, kavga gürültü etmekten başka işleri olmıyan geçimsiz kadınlarının semtine uğramaz olmuş. Kendisine çocuk yapmadıkları için hatta onlara kızgın bile. Yüzlerini ayda yılda bir kere görür, başka kadın lâfı olunca da sinirlenirmiş.

Fakat tesadüf... Bir gün Esmayı görmüş. Çiftlikten döndüğü bir gün atına su vermek için civar bahçelerin birinin çitinden atlamış. Baheç sahibini tanıyormuş., Sulak bir yer arayarak atını sürmüş. Ağaçların arasından ok gibi geçmiş. Meğer geride kadınlar toplanmış, muhabbet ediyorlarmış. Onu görünce çığlıklarla kaçmışlar... Yalnız bir tanesi yerinden kıpırdamamış, kalmış. İşte orada pervasız duran, kaçmayı gururuna yediremiyen bu kadın Esma idi. Zavallı kız bu hareketinin sonradan ne büyük felâketlere yol aaçcağından habersizdi.

Sönmezoğlu onu görünce atının gemlerini kıstı, kadınları ürküttüğü için üzülmüştü. Kıza bir şeyler söylemek, bu atla gelişin sebebini anlatmak istedi. Fakat vurulmuş gibi olduğu yerde kaldı. Hiçbir şey de